

מינתה

המינתה נזכרת במשנה פעם אחת בהקשר של טומאה וטהרה של חלקים שונים של הצמח (עוקצין א ב). אינה נזכרת בתוספתא. נזכרת פעם אחת בירושלמי (דמאי ב ה"א).

הזיהויים

נענע המים

■ **נענע (Mentha)** - סוג במשפחת השפתניים הכולל כארבעים מינים. עלי הנענע ידועים בריח העז הנודף מהם, שמקורו בשערות בלוטיות שעל פני העלים, בהן נאגרים שמנים אתריים. כאשר ממוללים את העלים, השמן האתרי מתנדף וריחו מורגש היטב. הנענע משמש להכנת משקאות חמים וקרים, ומהווה מרכיב חשוב ברפואה העממית ובתעשיית התמרוקים. כך זיהו כמעט כל הפרשנים את המינתה שבמשנה.¹

אקורוס קלמוס

אקורוס קלמוס (Acorus calamus) - צמח ביצות עשבוני גבוה. מוצאו במרכז אסיה ובמזרח אירופה. לצמח מגוון שימושים ברפואה העממית. נכלל בעבר במשפחת הלופיים, אך כיום נמנה עם משפחה עצמאית. זיהוי יוצא דופן זה נמצא בדפוס ראשון של תפא"י בשם ר"ש.²

למינתה מסורת זיהוי ברורה עם הנענע.

זיהוי יוצא דופן מופיע בדפוס הראשון של תפא"י, בשם ר"ש (אף שלא מצאנו כן בפירוש ר"ש שלפנינו), כשלפניו גרסה שגויה של שם הצמח - מיתנא. לא ברור ההיגיון שמאחורי הזיהוי.

חלק מן הפרשנים מזהים עם מינתה את 'אמיתא' שבבבלי (שבת קכח ע"א). הדבר קשור ככל הנראה גם בדמיון בין השמות, וגם בשם הארמי המופיע בספר הלכות גדולות, שניתן לראות בו דמיון ל'נענע'.³

גם על החוקרים מקובל זיהוי המינתה עם הנענע.⁴

הערות:

1. פיה"ג (עוקצין עמ' 138 ש' 7): אלנענע בטיית < להלן רמב"ם; רנאה"י (עוקצין עמ' 5): אלנענע < להלן רמב"ם; ערוך (ח"ה עמ' 181, ערך 'מנתא'): פ"י בל' ישמעאל נענע ובלעז מינטא ממש < להלן רמב"ם. Menta (אי.ט.)=Mentha (פיאניג'אני, אטימולוגיה 26.6.23, http://etimo.it/?term=menta, דונולו (עמ' V, פס' 19): ומינטא הוא אידיוזמוס. Mentha spicata=ηδυσσμον [ספירמינט. לידל וסקוט, עמ' 765]; רמב"ם (עוקצין א ב עמ' תשכא): ממני אלנענע < נענע הוא שמם של מינים שונים הנמנים על הסוג Mentha דוגמת Mentha sativa; Mentha piperita (נענע חריפה, 'מנטה'); Mentha pulegium (נענע הכדורים. עיסא, עמ' 117, ע' 14,13,12); תנה"י (עמ' 308 ערך 'מנת'): הוא אל נענע ונכתב לעיל באות א' שהוא נקרא גם אמיתא [שם מובא גם הסבר פונולוגי] < לעיל רמב"ם; ר"ש (עוקצין א ב): מיני ירקות הן ובפרק מפנין אמרינן מאי אמיתא אנייא ופי' בערוך מינט"א בלע"ז < לעיל ערוך; רע"ב (עוקצין א ב): כך שמה בלעז מינט"א ובערבי נענע < לעיל ערוך, רמב"ם; אלג'אמע (עמ' 73, ערך 'מינתא'): מינתא ותכתב איצ"א [=ונכתבת גם] מילתא, נוע מן [=מין של] אלנענע < לעיל רמב"ם; כתב"ה (דף יא ע"ב): אמיתא עשב היורד לקדירה הנקרא מינתא בל"י [בלשון יוון] ורומי ואיטל' [וכך אצל בוקסטורף (בוקסטורף, לקסיקון, עמ' 1228)] < Mentha (ניקולוב, מילון, עמ' 741); מוה"ע (ח"ה עמ' 181, ערך מנתא): וכן נקרא בל"י ורו' < לעיל ערוך; ברכי יוסף (או"ח סי' רטז ס"ק ב): על ריח מינט"ה הנקרא בערבי נענע ונקרא בלשון משנה פ"ז דשביעית דנדנה ופ"ק דעוקצין מינתא, ואמיתא בשבת ק"ח; מכה"מ (ב"א ד' 177, עוקצין א): מינטא נענע < נענע (פר.)=Mentha (סטיינגאס, עמ' 1412; אחונדוב, עמ' 238); תפא"י (בדפוסים מאוחרים): והוא הנקרא בלשון לטינא מינטא, ובלשון אשכנזי באלזאם מינצע שגדל אצלנו כגנים < Balsam Minze (גר.) - אחד ממיני התרבות של Mentha (ניקולוב, מילון, עמ' 741).
2. תפא"י (עוקצין א ב, קעה ע"א, גורס 'מינתא'): לר"ש זהו קאלמוס < Kalmus (גר.)=Acorus calamus וזן ווייק, מילון, א, עמ' 23; גרים, מילון, כ' 11, עמ' 73).
3. בבלי (שבת קכח ע"א מיננא: 95): מאי אמיתא ניניא. ניניא (סור.)=نيناخوا (פר.; ער.)=Ammi (אמיתה. בר בהלול, ב, עמ' 181 ש' 16; סוקולוף, ברוקלמן, עמ' 915; רמב"ם, רוזנר, עמ' 199, ע' 259). בספר הלכות גדולות (סימן ז - הלכות שבת פרק עשרים עמוד קלב): מאי אמיתא ננהא. את ננהא אפשר ישנן שתי אפשרויות בתרגום שם

1. לזהות עם 'ניניא' שבבבלי (ישנו דמיון גם לשם הפרסי-ערבי - نائخواه) - *Ammi* (סוקולוף, בבליה, עמ' 751). 2. ננהא/ננחא=*Mentha* (בר שיניא, עמ' 50, ש' 34; לעף, שמות, עמ' 259-260; סוקולוף, ברוקלמן, עמ' 923). אצל רש"י (שבת קכח ע"א): ניניא מינטא; (שבת קמ ע"א): אמיתא מינטא.
4. לעף, פלורה, ד, עמ' 72; צ'יז'יק, אוצר, עמ' 729; פלדמן, משנה, עמ' 308-309; פליקס, צומח, עמ' 86.